

1. MINNEN FRÅN MIN MORFARS HOTELL CENTRALHOTELLET

Johan Alfred, min morfar, föddes 1861 i Lönnstugan, Pukeryd, Trehörna som son till Carl Fredrik Jonsson och hans hustru Maja Lena Andersdotter, född i Malexander. Han tar sig senare namnet Lindholm.

Efter faderns död flyttar Johan Alfred till Hägna 1886, där han börjar tillverka pinnstolar. Han flyttar 1888 till Ekeberg och 1891 till Säby socken och står då som snickare. Han gifter sig 1891 med Sofia Vilhelmina Svensson, född 1850, från Rambergstorp. De flyttar till Storgatan 49 (kvarteret Oden 59). Familjen fick sedan två döttrar: Lisa, gift Landgraf och Greta, gift Rydén. Två barn dog i tidig ålder.

I Tranås startade han en mindre måleri- och snickerirörelse vid Nygatan, på en tomt som han ägde, och sedermera en fastighet i tre våningar, åt storgatan, som blev färdig 1894. Enligt allmänheten var det ett vansinnebygge; det fanns inte så många höga hus i samhället vid den tiden. Men han lyckades och startade Centralhotellet. Han insåg att det fanns ett stort behov av hotellrum i samhället efter att två tidigare hotell var nerlagda och endast Järnvägshotellet fanns kvar. Senare byggde han ut åt den södra sidan och det fanns planer på en utbyggnad även åt norr men den blev aldrig av. På sin snickeriverkstad tillverkade han en del möbler till hotellet.

Jag vet inte så mycket om verksamheten de första tiotal åren men hittade en del i en kassabok från åren 1912-1922. Här har morfar månadsvis antecknat de dagliga inkomsterna och utgifterna och kassaboken ger en god bild av hur det var att driva ett hotell för 100 år sedan.

Inkomsterna är givetvis från rumsuthyrning och matservering och översteg de första åren sällan 1200.-/månaden, men efter 5-6 år blev beloppen högre. Morfar drygade ut inkomsterna med tillverkning av likkistor. Han sålde 5-6 kistor per månad.

Om man tittar på lönekostnaderna så är det mest till kökspersonalen. Kokerskan fick 35.- till 45.-/månad och köksorna fick 10.- till 20.-. Några löner till servitriser och vaktmästare hittade jag inte men det var kanske döttrarna Lisa och Greta som fick servera och morfar var nog vaktmästare själv. Mormor städade och jag vet att hon eldade i alla kakelugnar som var den tidens uppvärmningssystem.

För reparationer som behövdes anlätades bland annat Landströms (måleri), Haglunds (tapetseri) och Perssons (plåtslageri). När dottern Elsa dog 1912 finns kostnader för gravöppning 6.50, krans 7.- och läkarräkning till Dr Tham på 30.- kr.

2. OM- OCH TILLBYGGNING

På 1920-talet skedde ombyggnad av verkstadslokalerna mot Nygatan. Det blev ett tvåvåningshus med två lägenheter där döttrarna Lisa och Greta flyttade in med sina familjer.

I samband med denna ombyggnad tror jag att längan mot söder inne på gården uppfördes. Här hade nu morfar sin snickeriverkstad och där tillverkade han likkistor. Den verkstaden fanns kvar länge och när vi syskon var små använde vi den som lekplats och drömde om att göra om den till en barnkammare. Vi planerade, att om vi städade ut allt virke, gamla redskap och diverse övrigt så skulle det blir bra. Väggarna kunde vi måla och på hyvelbänken lägga en duk. Limpspisen var förstås ett problem och var skulle sängarna stå? Pappa lyssnade på våra vilda idéer och som gammal snickare insåg han ju möjligheterna. Det blev total ombyggnad till en fin barnkammare.

I rummet intill fanns en tid ett biljardbord till hotellgästernas förströelse, senare blev det personalbostad liksom ett rum en trappa upp.

Därefter kom två skjul som användes till förvaring av det mesta. Jag minns att ibland så satt köksorna där och plockade de hönor som morfar köpt in till köket. De skjulen byggdes sedermera om till ett cykel- och bilgarage. Ytterligare två garage tillkom senare.

3. KÖK- OCH MATSERVERING

Hotellet hade även matservering i lokaler på andra våningen. Dels för hotellets gäster men även uthyrning till bröllop och födelsedagsfester m m förekom.

Köket låg på första våningen åt gården och maten transporterades upp till matsalen med en enkel hiss som vevades för hand. En kokerska och en köksa arbetade i köket. Morfar satsade på närproducerat och jag minns hur leverantörerna körde in på gården med sina hästar och vagnar. Där var bonden i Skruvhult som kom med bl.a. annat potatis och han hämtade även "skultunnan". Det var en tunna där matrester, grönsaksavfall och liknande samlades och blev mat åt Skruvhultens grisar. Gustafsson i Drumstorp och Otto Gustavsson i Fiffelfall kom nog med jordbruksprodukter. Friberg levererade is till isskåpen och Gustaf i Røjde kom med ved liksom David i Kungshult.

Lokala inköp gjordes hos Linds Bageri, Bryggeriet och Mejeriet. August Andersson och Axel Johansson kom med kött.

4. GÄSTER

Det har varit glest med berömdheter som gästade hotellet men Prins Lennart Bernadotte med fru har i alla fall övernattnat. Och så kungens bil. När Gustav VI Adolf var i Tranås på sin Eriksgata så bodde chauffören på hotellet och bilen inhystes i ett garage på gården. Så förstås Fritiof Nilsson Piraten som lämnade oförlömliga minnen efter sig. Han kom mitt i natten till Tranås med tåg. Jag citerar vad han själv har skrivit i en bok. ”Jag ringde fyra, fem gånger på hotellets nattklocka och slutligen öppnades dörren av en äldre man i nattskjorta, byxor och dinglande hängslan. Hans ansikte var vresigt, hårt såsom skuret trä, men i ögat var en glimt som tydde på liv och gemyt under hårdheten. Det var hotellets ägare och värd Johan Lindholm. Ett originellt ställe var det Centralhotellet; utom andra bekvämligheter tillhandahöll det också en likkista i fall av behov. Johan Lindholm hade börjat sin bana som kistsnickare och släppte aldrig helt kontakten med sin första profession”.

Piraten bodde sedan under 10 år i en fastighet mitt emot hotellet och åt ofta i dess matsal. Morfar fick inte servera sprit men i slutna sällskap gick det an. Då satt herrarna på mormors glasveranda, med pelargoner i alla fönster och min mamma brukade servera i det ibland ganska stökiga sällskapet. Till mormors förtret lär det ha hänt att Piraten kissade i hennes pelargoner.

Gäster hämtades på stationen och deras bagage togs om hand. Likaledes följdes de även till tågavgångarna.

5. UPPACKNINGSSALAR

På nedre botten mot Storgatan fanns två stora uppackningssalar. Gästande försäljare från olika företag kunde här packa upp och visa de produkter de sålde. Sedan bjöds köparna in för demonstration och försäljning. Varorna som demonstrerades var packade i stora koffertar som sändes med järnväg och avhämtade av hotellets vaktmästare i stora dragkärror, eller om det var vinter, på slädar. Vi ungar fick då och då åka med vid hämtningar och det var alltid lika roligt.

Min barndoms jular firades i en av salarna där det dukades långbord. Inte bara släkten samlades där utan även den personal som var kvar under helgen och ofta hotellgäster som bodde kvar. Dessutom inbjöds ofta goda vänner till julfirandet. Det var julmiddag mitt på dagen och på kvällen julgröt och julklappar.

Under krigsåren fick salarna en ny användning. Då samlades många mammor för att sy kamouflage-överdragsdärkter av gamla lakan till soldaterna i finska vinterkriget. Det fordrades stora ytor för att klippa till och sy dessa. Vi barn som fick vara med stickade muddar i alla färggranna restgarner som plockats fram.

6. FRUKTTRÄDGÅRDEN

En fruktträdgård planterade morfar tidigt. Det var ett 20-tal träd och vinbärsbuskar som så småningom gav riklig frukt. En hagtornshäck anlades mot Nygatan och här planterades fyra träd med sötrönn. De bären syltades och användes till kött men de ansågs även äga en massa nyttigheter och det var många som ville komma och plocka. När familjen fått sitt så var vännerna välkomna och kunde ses på stegar i träden. De bär som var kvar var förstås de som satt längst upp.

Under krigsårens kalla vintrar frös många träd och när grannen byggde hyresfastigheter så gick de in fem meter i trädgården och då rök alla spaljéträden. Nu är alla träden borta, moderna tider kräver stora parkeringsytor.

Mitt på gården fanns även en gräsmatta med ett stort Grännapäronsträd i mitten och ett äppelträd samt mormors blomsterland. Men under kriget behövdes området för vedupplag. Hela fastigheten värmdes upp från en panncentral som eldades med ved. Förutseende hade man köpt all avverkning från ett gemensamt släktorp. Därmed rök mormors alla rabatter och kvar i mitten stod päronsträdet.

7. KRIGSÅREN

Krigsåren lämnade inte så många minnen efter sig för oss ungar, som inte var så gamla. Men nog fanns det problem. Mycket var ransonerat och det gällde att få tag i råvaror m m till matserveringen. För gästerna gällde speciella restaurangkort som man kunde växla till sig. Dessa skulle sedan hotellet redovisa till myndigheterna.

Då och då var det civilförvarsövningar och då skulle alla fönster mörkläggas och då spändes svart papper noggrant över fönstren, inte minsta springa fick förekomma. Civilförsvaret hade upprättat listor för alla fastigheter med uppgift om var de inneboende skulle göra i händelse av luftanfall. Själv var jag uppsatt som ordonnans vad nu en liten unge kunde bidra med. Mamma var brandvakt, moster skulle ta hand om sårade. Vad personalen förväntades göra vet jag inte; alla män vad krigsplacerade.

Jag tror att det var under de här åren som en eldsvåda uppstod på grund av sängrökning. Det hade pyrt länge i ett rum när rök trängde ut i dörrspringorna. När dörren öppnades flammade elden upp, men kunde släckas innan den spred sig. Vad jag minns avled senare den rökande mannen.

8. TVÄTT

Det är mycket som måste tvättas på ett hotell. Mamma berättade om hur lejda tvätterskor tog hand om tvätten och stora bykar användes. De höll till nere vid ån och använde en ”klappbrygga” och sköljde sedan tvätten i ån.

En stor s.k. stenmangel monterades in i källaren när hotellet byggdes och finns kvar fortfarande; den är inte flyttbar. Här manglades förmodligen hotellet tvätt men även min mamma tog ner sin tvätt dit för att mangla. Ibland blev jag kommenderad att hjälpa till att dra i mangelns stora hjul. Ingen favoritsyssla precis.

Hur länge tvättandet fortsatte vid ån är osäkert men i början av 1950-talet monterades en modern tvättmaskin in och även en centrifug. Ett särskilt torkrum byggdes till. Nu blev min teknikintresserade pappa tvättintresserad och han och dåvarande arrendatorn hade tvättande som kvällsnöje någon vecka. Sedan sågs de nog aldrig mer till där nere i källaren.

Tvättstugan blev med tiden omodern och otillräcklig och man övergick till att anlita tvätterier utifrån.

9. ÖVERLÅTELSE

Morfar drev hotellet fram till sin död 1936 och därefter övertid dottern Lisa med make Walther Landgraf driften några år.

I början av 1950-talet övergick man till att arrendera ut hotellrörelsen. Den kom att drivas av familjerna Blixth, Pettersson, Karlsson och Hildur Johansson. Här stängdes hotellet av Brandmyndigheten och var inte i verksamhet några år. Kjell Åberg tog över och inredde salladsbar, skoaffär m m på andra våningen. (På nedre botten fanns sedan tidigare två uthyrda affärslokaler) Kjell Åberg återskapade senare hotellet och det öppnades igen 1980 och bytte då namn till nuvarande Hotel Åberg. Senare arrendatorer var Hermansson och Ankarman.

De sista att arrendera hotellet var Petra och Börje Fransson som 2006 köpte hotellet och hela fastigheten.

10. MINNEN

Jag är född och har levt hela mitt liv i huset mot Nygatan och har varit med om utvecklingen under åren och alla förändringar.

Jag och min lillasyster hade där en lycklig barndom med föräldrar, moster och morbror och en kusin som bl.a. lärde oss cykla. Och så fanns ju morfar och mormor där.

Det fanns många lekkamrater på Nygatan och vi hade hela trädgården som lekplats och på grusgården kunde vi hoppa hage, spela krocket och det fanns en bra vägg att bolla mot.

Morfar och mormor minns jag bäst när de kunde koppla av från arbetet. Då satt morfar i sin stora skinnfåtölj och rökte cigarr. Mormor satt mitt emot med sitt handarbete.

Nu är de borta allesammans sedan flera år och jag är ensam kvar. Men i fastigheten bor och verkar trevliga människor som har blivit mina vänner. Så egentligen är jag inte ensam och jag har ju alla minnen kvar.

Jag har haft förmånen att se mig om i världen, men jag vet var jag är hemma.

Barbro Rydén, januari 2017.